

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr.; pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

Salarele învățătoarești.

În timpul din urmă s'a lucrat la Consistorul nostru cu multă pricepere, mult zel și multă dragoste, pentru înălțarea nivelului școalelor confesionale. Și nici jertfele materiale nu au lipsit! Rezultatul e, că anume, pe teritoriul Consistorului arădan avem deja pentru toate școalele învățători cvalificați în regulă și din cercurile competente ale inspecțiunii de stat ni se dă măgulitoarea mărturie, că în timpul din urmă în școlile noastre, cel puțin cu 50% s'a îmbunătățit învățământul și condițiunile de învățământ.

Adevărat, că cu prețul multor amărăciuni, provenite din explicarea rea a demersurilor de regenerare, s'a obținut acest rezultat; dar acum nu cred să existe om, care să nu fie convins, că toate câte s'au făcut, în interesul bine înțeles al școalei s'au făcut și că din toate acestea pozițiunea învățătorului a ieșit întărită. Învățătorul a devenit mai mult prețuit în sus și în jos.

Cu aceasta nu am zis, că acum toate sunt desăvârșite, căci, vai Doamne! multe sunt încă de făcut. Între acestea, ca un munte ne apasă chestia salarelor învățătoarești, care anume este pendentă dela dărnicia credincioșilor, căci afară de mijloacele morale nu avem alte remedii pentru sanarea răului, apriat spus, pentru urcarea și încassarea salarelor învățătoarești.

Învățătorimea agitată de chestia salarelor sale a sulevat mai multe remedii. Așa bunăoară, ni sa dat să auzim glasuri, că «unde-i scris să susținem atâtea școale dacă nu suntem în stare!»! Va să zică, să ne reducem școlile?

Fatală idee! D'apoi scris este în conștiința noastră, că avem să luptăm cu vreme și fără vreme, cum zice apostolul Pavel, nu numai pentru susținerea ci și pentru sporirea școalelor! Stările oa-

menii le fac, prin virtuțile lor și abdicăția nu e virtute. Reducerea ar fi un povârniș de pe care ne-am răstogoli în descompunerea școalelor moștenite dela înaintașii nostri. Ea însămnă, să sacrificăm școalele, urcării problematice de salare; căci convingerea noastră este, că pentru reducerea școalelor am află noi teren în jos, dar ne îndoim că ar urmă și recompensația în urcarea salarelor celor rămași în funcțiuni și am rămânea noi cu mai puține școale, iar învățătorii tot la salarele vechi. Noi nu credem să se afle suflet de român și creștin, care să sacrifice școalele pentru salarele învățătoarești. Mai presus de toate credem noi că ar protesta contra acestora obștea învățătorimei; căci cine își sacrifică postul său pentru a face mai bun altuia? Și apoi cei de afară încă cer intrare! Ce va fi cu aceștia, dacă li se vor închide ușile? O gândire fără inimă este aceasta și e dureros că este plăsmuită în capete, cari ar trebui să se închine înaintea acelei instituțiuni, căreia îi pot mulțumi tot ce au astăzi, întrucât anume își mai aduc aminte de căldura inimei cu care au fost primiți în școală atunci când erau slabi și fericiți a fi primiți la masa săracă ce li a putut oferi biserica. Să nu uite, că mai sunt și astăzi tineri, cari cer intrare în școală, precum o cereau ei aceasta odinioară...

S'a ivit apoi idea îndrăzneată a centralizării, anume ca școalele noastre confesionale să se decreteze de școale diecezane astfel, ca Consistorul să facă o repartiție de contribuțiune de cult peste întreagă dieceza, și pe baza acestei contribuțiuni să se facă budgetul consistorial pentru susținerea școalelor, câte se vor recere pe teritoriul diecezei și cu salarele corespunzătoare recerințelor timpului. În chipul acesta învățătorii ar deveni funcționari diecezani. Resonul acestei centralizări ar fi, că ar încetă disproporțiua, ca unele comune parohiale să plătească 80—100%, iar altele 5% ori cari au averi nici un %; din contră, toate ar contribui la mediul %-ului cât se recere la sus-

ținerea totalității școalelor, iar de altă parte învățătorii și-ar primi salarele regulat pe chitanță lunară anticipativă din cassa Consistorului.

Credem, că această idee a ajuns cel mai mare record al popularității între învățătorime, căci într-adevăr e seducătoare gândirea, ca și învățătorimea noastră să ajungă la un salariu mai bun și la primirea regulată a acelui salariu, ce din inimă i-o dorim și noi, căci «vredic este lucrătorul de plată sa». Ar fi pentru noi o sărbătoare națională, când am putea realiza acest vis al nostru al tuturor, nu numai al învățătorilor.

Am fi însă vinovați de păcatul întrelăsării, dacă am lăsa învățătorimea să se sbată și mai departe în o combinațiune nerealisabilă între marginile organismului nostru bisericesc; dreptce ne facem datoria de «fii ai luminei», ori cât de grea ar cădea luarea iluziilor ce-și vor fi format din ideea centralizării.

Și o facem aceasta în speranța, că dela noi, cari sufletește suntem înrudiți cu învățătorimea, vor lua mai cu ușoară inimă decât dela alții.

Nu e posibilă realizarea propunerii, căci:

Temelia școalelor noastre profesionale este Statutul Organic, și în acel Statut Organic parohiile sunt autonome. Ele au corporațiunile lor, bugetul lor, funcționarii lor. Afară de aceste cadre nu se pot susține școalele profesionale, căci statul a recunoscut și garantat numai școalele profesionale înființate în acele cadre ale Statutului Organic. Prin urmare, la realizarea acelei propuneri s'ar recere schimbarea Statutului Organic. Aceasta însă, credem noi, nici învățătorii nostri nu o ar cere, căci scutul Statutului Organic este și panierul lor. Atâta e destul deja, pentru a sistă discuțiunea pe tema acestei propuneri.

Să presupunem însă și cazul, că biserica s'ar învoi să sacrifice organismul parohial intereselor de salare. În ce impas ajungem? Consistorul ia obligamentul de a solvi salarele învățătoresți și învățătorimea pe baza concurselor are dreptul de a-și pretinde lunarmente și anticipativ salariul. Contribuțiunea însă nu incurge regulat, ori nu incurge de fel; iar biserica nu are putere executivă. De fundațiunile cari au mențiunea lor nu-i este permis să se atingă, ergo n'are de unde achită chitanțele. Ce ar urmă dar de aici? Falimentul diecezei, care este în obligo material pentru achitarea salarelor învățătoresți. Cel puțin noi cari ne cunoaștem mizeriile nu ne închipuim starea atât de ideală, ca să putem încassă cu «dragul meu» contribuțiunile; iar de vom începe cu sila, ne perdem credincioșii.

Să contemplează un cenz general, bunăoară să fie pus sub contribuție și Nădlacul, care astăzi nu plătește spese de cult, căci își ține școalele din venitul fondurilor sale și alte comune, cari dispun de fonduri și abia plătesc câte 5—6% în spesele de cult, precum e bunăoară Pecica, ca

prin aceasta contribuțiune să se reducă %-tele câte de 80—100 dela comunele mici cum e bunăoară Săturău, Baia ori altele la 15—20. Ce credeți, comitetul și sinodul parohial din Nădlac, Pecica etc., s'ar învoi la aceasta? Noi, cari cunoaștem acele comune, zicem, că nu. Ori doar nu în acele comune s'a purtat înversunată luptă pentru reducerea salarelor învățătoresți? Într'un sinod parohial din Nădlac, unde se discută chestia salarelor învățătoresți, am văzut cu ochii pe un credincios, zice-se, cu 4 sesii de pământ, care face circa 200.000 cor., că e destul pentru salariul în învățătoresc și 400 cor. Noi, cari am pertractat cu acele comitete și sinoade parohiale în chestiuni de salare învățătoresți, vorbim din experiență, că bogatul este mai egoist și mai fără de inimă. El nu caută, că cine are mai mult să dea mai mult din ce i-a dat Dumnezeu, ci numără filerul alături cu săracul, că vezi Doamne, banul lui încă nu numără dublu ci banul tot atâta-i în mâna lui cât e în mâna săracului, și zice bogatul.

Ar mai fi apoi, să instituim la Consistor un oficiu de dare. Pe ce bază? Cât ar costă acest oficiu?

Și câte alte imposibilități!

Prin aceasta nu am voit să suprimăm chestiunea salarelor învățătoresți, ci din contră, să o susținem la suprafață, ca să-i aflăm altă soluțiune.

Experiența ne învață, că unde învățătorul este bun, acolo poporul, din toată sărăcia sa, jertfește pentru școală după putințele sale, căci îl obligă la aceasta sentimentul recunoștinței față de învățătorul care l-a făcut să aibă bucurie în fiul său. Greutățile se ivesc acolo unde poporul nu vede spor în școală. Vor fi și împietririi de inimă, dar acele sunt cazuri rare.

Consistorul nostru a făcut dar cel mai real demers pentru îmbunătățirea stării învățătoresți atunci, când a început cu formarea corpului învățătoresc și solicitarea progresului în școală prin o mai intensivă inspecțiune și instructive delegațiuni de comisari didactici etc., căci toate câte le-a făcut nu le-a făcut pentru șicanarea învățătorului, ci pentru-ca să-i fie întru ajutor în neajunsurile sale cu sfatul și cu fapta. În chestia unui învățător slab e neputincios și Consistorul, până când în chestia unui învățător bun, poziția Consistorului e tare, căci tăria i-dau foloasele școalei, cu cari poate convinge pe credincioși despre necesitatea jertfei ce trebe să aducă pentru fii lor.

Voim să atragem prin aceasta atențiunea învățătorimei dela remediile administrative, la remediile didactice, căci remediile administrative de natură străină de popor îi sunt odioase, până când prin remediile didactice intră învățătorul în sufletul poporului accesibil pentru limba și legea și avutul lui strămoșesc cultivat de învățătorul profesional, care se dedică sublimii sale misiuni, cu tot cugetul și cu toată simțirea sa cea bună.

Pe calea aceasta cucerind învățătorul inimile credincioșilor, i-a cucerit și pentru jertfa, căci «dragostea toate le împlinește».

Că să nu se socotească de frază această concluziune, ne provocăm la comunele unde mai nainte erau mizerii de salare și acum sunt salare ordonate. Nexul causal al acestei schimbări zace în schimbarea învățătorului în bine. Și ni se va admite, că este mare numărul acestei metamorfozări de când s'a schimbat fața învățătorimei.

Și par'că e mai dulce rodul ostenețelor noastre decât bucata aranzii. Cucerirea salarelor pe calea învățământului, decât pe calea administrativă.

La perfecte stări n'o să ajungem nici pe o cale nici pe alta. Să ne alegem însă calea în care suntem mai aproape de Dumnezeu și casa lui Dumnezeu, de unde izvorește binecuvântarea.

R. Ciorogariu.

Indolență și remedii.

Articolul „Fapte păgubitoare” apărut în Nr. 34 al acestei reviste și subscris de dl Petru E. Papp, relevă indolența preoției, drept cauza relelor, ce bântuiesc poporul nostru: imoralitatea și slăbirea credinței față de așezămintele bisericești. Și pe ceice îi privește acuza aceasta îi dojenește grav pentru neîmplinirea datorințelor pastorale, mai ales, că nu catehizează.

Din cuprinsul articolului am eruat, că acesta este o răfuială față de unii preoți mai în vârstă, pe cari însă nu-mi e scopul a-i lua în apărare, cu atât mai ales, că pe mine nu mă pot atinge astfel de învinuiri și nici nu am scrutat, că vor fi de acei preoți în dieceza noastră, cari eludează ordinele guvernului diecezan prin comoda indolență.

Constatată însă această indolență în sfera noastră pastorală, mă simt îndreptățit a-mi spune părerile, ce pe calea experienței mi-am format eu despre această boală, insistând asupra motivelor și împrejurărilor, din cari se naște și alimentează, precum și asupra remediilor de vindecare.

Noi ne-am putea asemăna cu arborii unei păduri. Acolo, unii sunt frumos dezvoltăți, încât îți e mai mare dragul să privești la ei; alți arbori însă sunt strâmbi, noduroși și chiar scorburoși. Anumite împrejurări au contribuit, ca aceștia să nu-și croiască un stat svelt și sănătos: ori prin lovitura unui rău făcător în etatea fragedă, sau prin stricăciunea cauzată de cutare animal, ori alte cauze externe, arborele tinăr și-a căpătat o formă nenaturală, putem zice monstruoasă. Deși aluziunea aceasta se poate aplica perfect la educațiunea pruncilor, dar aplicarea ei și la oameni dezvoltăți nu este eschisă, dar fiindcă, împrejurările au deosebită influință asupra omului matur, — căci știut este că tineri de mari speranțe, în etatea bărbăției alunecă pe căi pezișe. O societate rea strică și pe un om bun și virtuos. Când vorbim însă de un preot,

care intră în școala vieții cu un caracter format, cu o voință îndrumată spre calea virtuților, ce i-o inspiră și chemarea ce și-a ales, am putea aștepta, ca acela să fie un adevărat apostol. Aceasta ar trebui să fie o regulă pentru cei chemați la treapta preoției; dar totuși nu este așa, și poate pentru însuși faptul, că toată regula are și excepțiuni. Anumite împrejurări îl ispitesc pe tot omul, prin urmare și pe preot, întocmai ca pe Adam. Pe unul bogăția îl face indolent față de chemarea sa; pe altul sărăcia îl subtrage dela împlinirea datorințelor cu conștiință! Al treilea vede pe al doilea, că nici el nu face altcum și pentru aceea *nu i-se mișcă nici un fir de păr din cap*; al patrulea vede pe unul, că e cu totul vrednic, dar pentru aceea nu vede nici o deosebire între acesta și altul nevrednic și așa, iată, se sălășluște în corpul unei clase alese cum este preoția, boala urgisită a indolenței.

Indolența sau nepăsarea este o stare periculoasă, soră de cruce cu lenea sau trândăvia. Despre lene zice înțelepciunea poporului, că este începutul răutăților. Și experiența ne-a dovedit, că numai contrarul indolenței, laboarea asiduă și desinteresată conduce la fapte nobile și mărețe, pe urma ei crește tot ce numim bun și frumos. Dacă la poporul nostru constatăm lipsă multă și sărăcie, ceice trăim aproape de el am putut observa, că averi frumoase moștenite dela părinți vrednici s'au spulberat în vânt prin indolența și lenea fiilor nevrednici, cari azi sunt proletari și cersitori. Eu o pot dovedi aceasta cu aproape jumătate din credincioșii ce păstoresc, și nu dubitez, că așa va fi și pe alte locuri. Așa este firea omului; el e inclinat mai mult spre rău decât spre bine. De aceea spre a urmă calea binelui în toate direcțiunile, poporul trebuie educat. Dar, vai! ce greu este a educa pe oameni adulți, când individualitatea lor s'a sleit, ca ceara, primindu-și forma inexorabilă sub influența educațiunii familiare, atât de greșită la neamul nostru. În senz pedagogic pot afirma, că la noi nici nu există educațiune familiară, care să stea în ajutorul școlai. Nu ne rămâne deci alta, decât a face tot ce ne stă în putință prin educațiunea tinerimei în școală, și prin mijloacele morale de cari dispunem să moralizăm și să disciplinăm poporul, care mai ales în timpul nostru, în urma diferitelor curente păgubitoare, ce-l influențează și în urma unor legi de stat a ajuns tot mai puțin acceptabil preceptelor morale ale bisericii divine.

Am premis aceste cu privire la popor, ca tot mai mult să se învedereze necesitatea activității pastorale, cu timp și fără timp, precum zice apostolul.

Fiind însă vorba de indolență și în corpul preoției, când am constatat o boală, pentru a-i face diagnoza, inomis trebuie să-i cercăm cauzele, pentru a-i putea aplica remediile de vindecare. Nainte de a deslegă problema aceasta, de lipsă aflu a-mi purtă gândul pe la alte corporațiuni analoage, ca explicarea, ce o vom da, să fie mai lămurită.

Biserica noastră după spiritul ei de guvernare este constituțională. La noi parohiile se îndeplinesc

prin alegere. Pe cel ales nu-l mișcă din postul său decât moartea și eventual disciplinarul, când conduita lui vine în coliziune cu canoanele bisericești. Incolo, indolența la noi nu formează substrat disciplinar. Tot asemenea virtuțile multora, cari au ambițiunea de a-și valida forțele prin activitate adevărat pastorală, sunt lipsite de ocaziunea de a fi remunerate precum bunăoară stă aceasta la catolici, și așa nu poate fi vorbă nici de emulare. Înțeleg anume, că la alte biserici cu alt sistem de guvernare, pentru preoții excelenți este chip de remunerare prin promovare la parohii mai bune, ceea ce întocmai, ca în școală este un remediu de a susține disciplina, ca cel mai vital factor în viața unei corporațiuni.

Sau, să luăm de exemplu învățătorimea. Dacă ambițiunea învățătorului excelent nu ar fi remunerată prin calculul examenului ori altă formă uzată, stau bun, că nu am avea învățători distinși. Și viceversa, dacă cei indolenți nu ar fi trași la răspundere și pedepsiți, de bună seamă școala nu s'ar putea lăuda cu învățători buni.

Deci disciplina, care susține trezvia și în preoțime, trebuie să caute astfel de remedii: să remunereze și să pedepsească după cum iartă spiritul bisericii constituționale — și atunci cauza pastorală va lua un avânt neajuns până acum; iar boala indolenței nu va mai fi un obstacol în calea progresului și un obiect de discuție, ce ne atinge atât de neplăcut.

Controlul sever și deplin conștiincios estins asupra tuturor acțiunilor pastorale, din partea superiorității bisericești și examenul catehizării cu urmările lor bune ori rele: de a distinge ori pedepsi, sunt remediile cele mai radicale.

Și după atâtea îndreptări spre bine, puse la cale în timpul mai nou din partea guvernului bisericesc al diecezei noastre, sper, că nici timpul acestora nu va întârzia.

Nicolae Crâșmaru.

Geografia Ungariei

pentru școlile populare

de

Iosif Stanca,

învățător.

— Recenziune. —

Geografia cum știm — este centrul de concentrație pentru cunoștințele reale, din cari ea încă face parte.

Din acestea urmează, că momentul principal în studiul geografiei este de a trata statele, țările, continentele etc. astfel ca printrinsul să putem atinge cunoștințele economice, istorice, fiziografice, etc.

Aceste constatări ne conduc și ne indică primul motiv, putem zice practic, pentru care avem să propunem geografia în școala elementară, lăsând la o parte deocamdată celelalte motive ce ar mai fi.

Ca și la toate obiectele de învățământ, propunerea geografiei la început ni-se prezintă ca scop și la fine ea totuși devine numai un mijloc.

Geografia privită ca scop încă își are mijloacele sale cari puse în aplicare facilitează munca învățătorului și contribuiesc în același timp la realizarea adevăratului scop pentru care ea se presupune.

Manualele de geografie bune, încă formează un mijloc esențial și principal pentruca învățământul geografiei în școală să succeadă pe deplin. Atari manuale, necondiționat trebuie să fie scrise și așa ca să intrunească toate acele adaptări metodice, cari nu-i pot contesta valoarea de carte corespunzătoare. Scurtimea și preciziunea materiei necesare să conțină numai ce e mai esențial: sunt recerințe capitale ale unui manual practic.

Am premis acestea constatări, pe de o parte, ca să scot în relief rolul și importanța ce o are geografia în școala elementară — și de alta să relev ezigențele unui acomodat manual.

Și acum să revenim „ad rem“.

Cartea de geografie a dlui Stanca, din norocire încă face parte din acele manuale, care țin cont de progresele școlii actuale.

Știm că elevul nu are numai să memorigeze „materia“ din carte — ci aceasta (cartea) să-i servească de un fel de călăuz, spre a putea înțelege și a percepe mai ușor explicațiile învățătorului său, fie pe mapă, glob ori pe alte aparate geografice.

Reluându-ne firul: Cartea din chestiune are două părți: secțiunea întâi (I) și secțiunea a doua (II). Partea primă cuprinde: „Ungaria în general“ cu aceste divizări: hotarele Ungariei, munții, pasurile, șesurile, — apoi împărțirea politică, administrația, clima, cultura (școlile) și mijloacele de comunicație.

La prima vedere un pedagog bun — judecând după cele înșirate, va contesta modul de compunere al autorului, de oarece își va zice în sine: „Mai în fiecare geografie, întâi vine partea specială și numai apoi cea generală, înaintând după maxima: „Dela aproape la departe“.

Aceasta se poate admite însă numai sub impresiunea momentului și nedumerirea în aceasta privință cade de sine, cât ce luăm în socotință și împrejurarea că metoda respective procedeu la geografie poate fi nu numai sintetic (dela aproape la departe), ci și analitic (dela departe la aproape) — sau dela întreg la — părți.

Metoda analitic, aci — se poate accepta și cu atât mai vartos că în cazul de față avem de a face cu elevii anului al IV-lea, cari ori și cum dar sunt capabili și pentru „generalități“ și mai ales — geografice!

Nu mai puțin își are tăria aci și postulatul didactic: „E bine ca elevul să primească despre lucruri și o impresie ori icoană generală“.

Recunosc și aceea, că mai toate geografiile destinate pentru școlile elementare sunt compuse după

principiul „dela aproape la departe“, va să zică după metoda sintetică, cum bunăoară e geografia de Dr. N. Pop, V. Goldiș, I. Darius etc. — dar cu toate acestea, aceasta împrejurare nu poate deroga unor manuale ca de pildă cel scris de Inv. Stanca; și aceasta și pe motivul, că partea a doua a cărții d-sale, secțiunea specială, tractează patria după comitate cu singuratele despărțăminte și încă cu destulă competență!

Unele subîmpărțiri din partea generală sunt mai corect adaptate, așezate, ca și în alte geografii, așa d. e. „pasurile“ (punct 3) vin imediat după percurgerea munților, ceea ce e foarte logic și natural, bine știind că pasul e o trecătoare îngustă între munți. În alte manuale, pasurile se tractează cu totul izolate de munți, fie pe la mijlocul ori finea studiului sau că lipsesc cu desăvârșire, măcar că și pasurile formează un mijloc de comunicație.

La loc e și „mpărțirea politică“, „clima“ etc. ca tot atâtea avantajii metodice față de alte geografii.

Notez însă tot la aceasta secțiune (I), că numirile românești despre munți, râuri, pasuri ș. a. puse în paranteză, mai convenabil ar fi să se înlocuiască cu cele maghiare, aflătoare afară de paranteză, căci deși numirile pe mapă obvin în limba maghiară, trebuie să luăm în considerare, că noi în locul prim, ca învățători români — *propunem românește* și numai după aceea în limba maghiară!

La partea a doua (II), specială, se tratează în detaliu cele cinci ținuturi: 1. Ținutul muntos sud-estic. 2. Ținutul muntos nord-estic. 3. Ținutul muntos nord-vestic. 4. Ținutul deluros sud-vestic și 5. Câmpia cea mare a Ungariei, — fiecare ținut cu comitatele, munții, râurile, clima, locuitorii etc.

De interes aflăm în aceasta parte expunerea locurilor istorice din patrie și momentele mai remarcabile din viața poporului nostru.

Tratarea autorului din aceasta secțiune corespunzând exigențelor metodice — nu avem multe de vorbit.

Orașul Fiume, cu ținutul lui și țările Croația și Slavonia — formează partea ultimă a acestui studiu, cărora imediat urmează niște întrebări resumătoare generale, cari încă își au momentozitatea lor specifică.

În consecință constat: Cartea conține un material clar, precis, și necesar; pentruce o și recomand în atențiunea învățătorilor noștri. Cartea e aprobată de Ven. Conzistor diecezan aradan cu datul 9/22 Februarie 1906 Nr. 397.

Se poate comanda dela „Tipografia dieceznă“ prețul de 30 fil.

B.

CRONICA.

Consistor plenar s'a ținut Mercuri la reședința episcopoească, sub presiul P. S. Sale D-lui Episcop diecezan, prezenți fiind membrii PP. CC. LL. A. Hamsea și Roman R. Giorogariu, d-nii Dr. Nicolae Oncu, Paul Miulescu, G. Purcariu, Petru Truția, Mihail Lucuța, Ioan Russu-Șirianu, Vasilie Beleş, Dr. Ioan Trailescu, Sava Raicu,

Fabrițiu Manoiă, Terențiu Oprean, Traian I. Nagier, Cornel Ursuțiu, Alexandru Crăciunescu, Iosif Moldovan, Gerasim Serb (protopopul). Dr. George Ciuhandu, și secretarul consistorial Vasilie Goldiș

Concurs. Ven. Conzistor mitropolitan din Sibiu publică concurs pentru distribuirea a patru stipendii de câte 1000 coroane, din Fundațiunea Trandafil. [Se publică concurs până la 26 Septembrie calendarul vechi, (9 Octomvrie n.) 1906. După dispozițiunile fundatorului la aceste stipendii pot reflecta numai *tinerei români gr. orientali din tot cuprinsul mitropoliei noastre cari au obținut calcul eminent în clasele gimnaziale și cercetează oareșcare universitate sau facultate. Recursele sunt a se instrui cu atestat de botez, de pauperitate și de studii și a se adresa Ven. Conzistor mitropolitan în Sibiu.*

Sfințirea bisericii celei nou ridicate de confesiunea Augustină în Arad, s'a făcut Dumineca trecută, cu frumos ceremonial și o impozantă asistență.

Afară de episcopul Saikány Sámuel, care a săvârșit consacrarea, au participat factorii oficioși și mulți oaspeți, dintre cari în special amintim, că a luat parte din Biserică noastră, atât la consacrare cât și la banchetul festiv, și a fost primit cu multă simpatie, P. S. Sa Domnul Episcop diecezan *Ioan I. Papp*, și alți fruntași ai bisericii noastre. Au fost reprezentate mai toate serviciile publice, prin conducătorii lor, ca corporațiuni civile, politice și bisericești mai înalte din Arad, — afară de comitele suprem al comitatului și superiorul minorit al clerului romano-catolic din loc.

Să se aplice legea! Mulți învățători se plâng, că părinții copiilor nu dau bani pentru cărți. O știm prea bine, că a încasa bani dela părinți e greu, ba dela mulți este imposibil, iar fără cărți la școală școlarul e ca coșul la lucru fără coasă. Ce să facem dară? Să cetim și legile, și vom afla, că articolul de lege XXXVIII. 1868 § 32 zice:

Antistia comunală este îndatorată, încă înainte de neceperăa anului școlar să procure toate cărțile și revizitele trebuincioase pentru școală și prin învățători, să le împartă școlarilor.

Trebuie mai bună lege decât aceasta? Pe baza ei să recercăm și să pretindem dela antistiile comunale să execute legea. respective să procure toate cărțile, ce ne sunt de lipsă, trimitând pe lângă recercare și conspectul cărților, ce ne trebuiesc, cu indicarea cărților impuse pentru școalele noastre.

Vor zice unii și alții, că notarășii nu se vor învoi la așa ceva, respective, nu vor executa legea mai sus menționată. De sine se înțelege, că dacă vom fi fără energie și conștiință a datoriei atunci nu o vor executa. Dar dacă după recercarea noastră serioasă, dacă în restimp de 14 zile nu vor executa legea, avem să facem contra lor arătare pentru neglijență, că congregația comitatensă dela noi, din Bihor, a dat antistiilor comunale ordinul Nr. 1206/3445 1906 prin care îndrumază la stricta observare a articolului de lege XXXVIII 1868 § 32. Așa dară în Bihor, nu se vor opune nici notarășii, cu atât mai puțin antistiile comunale; iar în alte comitate, să se provoace asemenea concluze congregaționale. Miersig, la 5/18 Sept. 1906. *Julian Paguba*, inv.

Românii macedoneni și basarabeni la expoziție. Din București se anunță, că la inițiativa mai multor studenți macedo-români s'a pornit o viață mișcare pentru a duce la expoziția din București un grup mai mare de macedo-români. În salonic s'a format deja o societate de vre-o 100 macedo-români, cari vor sosi zilele aceste la București. S'a lansat de ase-

menea ideea de a aduce la București și un grup mai mare de Români basarabeni.

Dar pentru biserică. Subscriși, creștini evlavioși din Sărata, emigrați în America, au donat sfintei biserici din loc 2 candelabre foarte frumoase. Deși fapta nobilă nu are lipsă de nici o laudă, dar ca în demn altora spre asemenea fapte, în numele comunei noastre bisericesti, li-se aduce cea mai profundă mulțămintă. Dumnezeu să îi întoarcă în pace la vetrele lor. Sărata, în August 1906: Nicolae Căplea, George Oana, Ioan I. Lupea, Dionisie Restea, Nicolae Stanciu, Nic. Bărdașiu, Andrei Restea, George Căplea, Teodor I. Lupea, Nic. Stănculea, Ioan Paștea, George Grecu, Dion. Bucsa, George I. Pralea, Filimon Radu, Gavrilă Onescu, George Cepos. Ioan N. Păstea, Prin Dimitrie Lupea, teolog.

Trei nou-născuți. „Libertatea” primește următoarea interesantă noutate dela Expoziția din București: „Un lucru neașteptat ni-s'a mai întâmplat. Trei femei, 2 Bucovinene și o Ardeleană, venite la Expoziție, — au fost ajunse de soarte să nască chiar aici, și au născut trei feciori.

Bucuria în jurul acestei întâmplări e mare și ea face să mai uităm durerea, pentru fratele pierdut (C. Fănătean, îmbolnăvit Duminecă și mort Luni).

Cei trei nou născuți nu vor fi lăsați să meargă d'aici până nu vor fi întâi botezați, primind unul numele Traian, altul Decebal și al treilea Carol.”

Cronică bibliografică.

Népmivéls. 7—8. Este o prețioasă revistă, care apare în Budapesta, în redacțiunea d-lui *Bárczy István* și *Weszely Ödön*, revistă, care discută, în special, chestiuni de interes pedagogic. (E regretabil numai atâta, că discută și „politicește” unele lucruri „de actualitate”). Remarcăm din numărul de față următoarele articole: „Cântarea, ca mijloc al educației”. — „Aria poporană” de D. Malonyai. — „Despre coeducație”. — „Studiarea fără manual” de Pekar Károly. — „Lucrările scripturistice și individualitatea elevilor”. — Instrucțiunea slöid. — Etc.

Biserica Ortodoxă Română XXX. 5. Clericii români față de drepturile lor la funcțiunile publice. — Cartea lui Iosua Navi. — Starea Basarabiei, pe timpul retrocedării sale la Moldova. — Legea clerului. — Istoria bisericii occidentale. — Religiunea vechilor popoare. — Asupra catecumenatului. — Deismul. — Din literatura patristică. — Practica în Biserica Ortodoxă. — Cuvântare, Donațiuni.

Concurs.

În senzul concluzului Venerabilului Consistor orădan de sub Nr 1061/112. B. pentru îndeplinirea parohiilor vacante din pprezvitatul Beliu se publică concurs.

1. *Mocirla*, emolumentele constau din 6 jughere pământ arător cu $\frac{1}{8}$ competență de pășunat, dela 150 căși câte 1 bradie cucuruz ca bir, stolele îndatinate, întregirea dotațiunei dela stat 768 cor. 44 fil. Alegerea se va celebra în 24 Octomvrie v. a. c.

2. *Coroi*, dotațiunea constă din pământ de 9 cubule, competență de păsc. dela 70 căși ca bir câte 1 bradie grâu, stolele îndatinate; întregirea beneficiului dela stat 775 cor. 90 fil. Terminul alegerii e fixat pe ziua de 26 Octomvrie v. a. c.

3. *Cumănești*, beneficiul e: 16 jughere pământ cu competență de păsc, stolele îndatinate și întregire din vistieria statului 690 cor. 16 fil. Alegerea va fi în 25 Octomvrie v. a. c.

4. *Mărăuș cu filia Secaci*, emolumentele: pământ de 8 jughere, bir dela 110 case câte 1 bradie cucuruz, stolele uzuat; întregirea dotației dela stat 665 cor. Alegerea va fi în 26 Oct. v.

5. *Bochia cu filia Benesti*, emolumentele: bir dela 90 căși câte 1 vică cucuruz, stolele de rând, întregirea dela stat a beneficiului 779 cor. 60 fil. Alegerea va fi în 25 Octomvrie v. a. c.

6. *B. Sănmiclăuș* beneficiul pământ de 3 cubule, birul dela 70 căși câte o vică cucuruz stolele îndatinate, casă parohială, întregirea dotațiunei din tesauriatul statului 722 cor. 72 fil. Alegerea se va efectui în 29 Octomvrie v. a. c.

7. *Sic M.* pământ de 15 jughere stolele și întregirea dotației dela stat 745 cor. 34 fil. Alegerea se va ținea în 22 Oct. v. a. c.

Întregirea dotațiilor din vistieria statului sunt socotite pentru preoții cu pregătiri sub VIII clase. De locuință afară de Sănmiclăuș se vor îngriji aleganzii preoți, cari conform prescrișelor regul. pentru parohii au a-și înaintă suplicelē adresate comitetelor parohiale la subscrisul în F. Györös p. u. Tenke, având a se prezentă la sf. bisericii pentru a celebra și spre a se face cunoscuți credincioșilor.

F. Giriș la 3 August v. 1906.

Cu știrea comitetelor parohiale. *Petru Serb* protopop.

—□—

Devenind vacantă stațiunea învățătorească din **Cermei**, se escrie concurs cu termin de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan.

Emolumentele sunt: 1., în bani gata 600 cor. 2., pentru lemne 120 cor. din care se va încălzi și sala de învățământ. 3., pentru conferință 20 cor. 4., pentru scripturistică 10 cor. 5., cortel cu 3 chilii, culină, cămară supraedificate și grădină; 6., venitul stolar dela peste două mii de suflete circa 100 cor. 7., pentru curatorat și încălzitul salei de învățământ se va îngriji epitropia parohială. 8. Dacă fiitorul învățator va înființa cor bisericesc pe 4 voci, ca remunerație pentru această va mai beneficia încă una chilie în edificiul școlar și 3 jug. pământ estravitan. Răscumpărarea acestora de sub nrul 8. face minimum de 150 cor. Cvinovenalul se va socoti numai după 5 ani de serviciu neîntrerupt în aceasta comună. Alesul fără altă remunerațiune va avea să provadă și cantoratul. Comitetul parohial își rezervă dreptul de a recomanda pe alesul spre întărire definitivă numai după un an de școală.

Recursele ajustate cu documentele originale despre cvalificațiunea prescrișă sunt a se înaintă com. par. din Cermei pe calea Prea On. oficiu pprezviteral din Ienopolea în Șiria (Világos). Reflectanții, vor avea să se prezinte în vre-o Duminecă ori sărbătoare spre a-și arată desteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința com. par. ținută în Cermei la 20 Aug. 1906.

Dimitrie Popovici
pres. com. par.

Florea Șandor
not. com. par.

În conțelegere cu: *Mihail Lucuța* adm. pprezviteral
insp. școl.

—□—

1—3

Să escrie concurs pentru a doua oară pentru stațiunea învățătorească **Câmp-Colești**, din pprezviteratul Vașcoului cu termin de alegere pe **16/28 Oct. a. c.**

Salarul e 600 cor. în bani, cvartir și grădină iar cvincvenalele se vor acoperi dela stat. Doritorii de a ocupa aceasta stațiune sunt avizați a-și trimite recur-surile lor ajustate conform §-lui 60 din regulamentul pentru organizarea învățământului și adresate comi-tetului parohial din Camp-Colești M. O. D. Moise Po-povici adm. protop. în Segyest p. u. Rieny com. Bihor, iar în vre-o Duminecă ori sărbătoare a se prezentă la sf. biserică spre a-și arată desteritatea în cântări și tipic.

Recursele sunt a se înaintă până la 4/17 Oct. Dat din ședința comitetului parohial ținută la 3/16 Septembrie 1906.

Teodor Teaha
președinte

Valer Moga
notar. adhoc.

În conțelere cu: *Moise Popovici* adm. protoprezviteral
insp. școl.

—□—

1—3

Pentru stațiunea învățătoarească **Ghigșieni**, se escrie concurs cu termin pe **8 Oct.** v. a. c. pe lângă următorul salar: De a Ghigșieni: în bani 240 cor.; 10 cubule de bucate à 16 cor.; 6 stângeni de lemne à 16 cor. 96 cor.; venit cantoral 40 cor.; dela Căcăceni în bani 100 cor.; iar pentru conferință 20 cor.

Doritorii de a ocupa aceasta stațiune sunt poștiți a-și trimite recursele lor adresate comitetului pa-rohial din Ghigșieni M. O. D. adm. protopopesc Moise Popovici în Segyest p. u. Rieny, iar în vre-o Dumi-necă ori sărbătoare a se prezentă la sf. biserică.

NB: Din lemnele însemnate mai sus se va încălzi și școala, iar cvincvenalele se vor acoperi dela stat.

Dat din ședința comitetului parohial ținută la 9 Septembrie n. 1906

Traian Cucu
preot pres.

Traian Popa
notar.

În conțelegere cu: *Moise Popovici* adm. protopopesc
insp. școl.

—□—

2—3

Se escrie concurs pentru îndeplinirea postului de învățător dela școala gr. or. rom. din **Iteu** pro-poprezviteral Orăzii-mari, cu termin de alegere pe **3/16 Oct.** 1906.

Emolumentele sunt: 1. În bani 70 cor. 2. Bucate 50 măsuri 100 cor. 3. Pământ arător 14 jughere 40 cor. 4. Un intravilan 8 cor. 5. Lemne 3 st. 36 cor. 6. Zile de lucru cu plugul 8, iar cu mâna 14, 24 cor. 40 fil. 7. Venite cantorale 14 cor. precum și cortel cu grădină. Venitele computabile sunt 292 cor. 40 fil.

Recursele ajustate conform prescrișelor Statu-tului Organic și a §-ului 6 din art. de lege XVIII din 1879, adresate comitetului parohial din Iteu și pro-văzute cu declarațiune că pe baza serviciului neîn-terupt ca învățător de când își formează pretenziunea la cvincvenal să se trimită subscrișului în Oradea-mare până la 1/14 Octomvre a. c. având recurenții în vre-o Duminecă ori sărbătoare a se prezentă în sf. biserică de acolo spre a-și arată desteritatea în cant și tipic.

Se notează că cei ce vor avea cvalificațiune preotească, vor fi preferiți, având a fi aplicați și de administratori parohiali.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Toma Păcala* m. p. protoprezviter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului de învățătoare con-fesională gr. or. din comuna **Pesac** tractul Nagy-Komlos în urmarea ordinului Ven. Consistor cu dtt 12/25 August 1906 Nr. 4971, prin aceasta se escrie concurs cu termin de **30 zile** dela prima publicare

în „Biserica și Școala“ în care restimp recurențele își vor așterne recursela lor provăzute cu toate docu-mentele prescrișe în „Regulamentul școlar“ comite-tului parohial, la Prea On. oficiu protoprezviteral din Nagy-Komlos.

Emolumentele stipulate cu acest post sunt: 1. În bani gata 600 cor. 2. Cvincvenalele numai după un serviciu neintrerupt de 5 ani în comună. 3. Circa 4 jug. pământ arător, livadă și două grădini, având aleasa, învățătoare a solvi darea reg. după acestea. 4. Pentru conferințe fiind computeate și șpeșele de călă-torie 20 cor. 5. Pentru scripturistică 8 cor. 6. 4 stâng. de paie pentru învățătoare și pentru încălzirea saiei de învățământ, având învățătoarea a contribui cu 24 cor. la cumpărarea paielor. 7. Cortel liber cu două chillii, cămara cuină grajd și un șopron. 8. Aleasa în-vățătoare se îndatorează a instrua elevele în lucrul de mână și în cântările ceremoniale fără altă remun-erare.

Reflectantele au să se infățișeze în vre-o Dumi-necă ori sărbătoare la sfânta biserică.

Dat din ședința comitetului parohial ort rom. din Pesac, ținută la 21 August (3 Sept) 1906.

Andrei Anghel
preș. com. par.

Cuzman Bogdan
notar.

În conțelegere cu mine: *Paul Miulescu*, protoprezviter
inspector școlar.

—□—

2—3

Se escrie concurs, cu termin de **30 de zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“, pentru îndeplinirea definitivă a următoarelor parohii de clasa III-a.

1. *Govoșdia*, cu venitele: a) uzufructul unei ju-mătăți de sesiune pământ estravilan; și a unui intra-vilan; b) birul dela circa 80 nre de case și anume: dela credincioșii cu $\frac{1}{4}$ pământ, câte una măsură de cucuruz sfârmat, dela cei cu $\frac{1}{8}$ pământ câte jumătate măsură ear dela jeleri câte $\frac{1}{4}$ măsură; c) stolele îndatinate; și d) întregirea venitelor dela stat după cvalificațiunea celui ales. Casă parohială nu este.

2. *Ignești*. Venitele sunt: a) un intravilan și 16 jugh. cat. pământ estravilan; b) birul uzuat, anume: 2 mäs. cu coceni, sau 2 cor. dela casele cu $\frac{1}{4}$ päm. și mai mult ear dela celelalte case, câte o măsură cu coceni, sau 1 coroană; c) stolele îndatinate; și d) întregirea venitelor dela stat, după cvalificațiunea celui ales. Casă parohială nu este.

3. *Mustești*. Venitele sunt: a) uzufructul a lor 30 jugh cat. de pământ estravilan (parte arător, parte pășune) b) stolele și birul uzuat; c) întregirea veni-telor dela stat, după cvalificațiunea celui ales. Casă parohială nu este.

4. *Neagra*. Venitele sunt: a) uzufructul unui in-travilan și a unei $\frac{1}{2}$ sesiuni pământ estravilan; b) stolele și birul îndatinat; c) întregirea venitelor dela stat amăsurat cvalificațiunei fiitorului preot. Casă pa-rohială nu este. Dările publice la toate parohiile le vor suportă cei aleși.

Doritorii de a ocupa vre-una din parohiile de mai sus, sunt poștiți ca recursele ajustate conform Re-gulamentului și adresate comitetului parohial respectiv, să le subștearnă la Oficiul ppopesc gr. or rom. din Buttyin (com. Arad); având a se prezentă în careva Duminecă ori sărbătoare în sf. biserică din parohia la care a reflectat, spre a-și arată desteritatea n cele rituale.

Comitetele parohiale.

În conțelegere cu: *Ioan Georgia* m. p. protoprezviter.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa III-a din **Diosig** pprezvitatul. Orăzii-mari se escrie concurs cu termen de alegere pe **1/14 Octomvrie** 1906.

Emolumentele sunt: 1. Donăzeci jugere catastrale pământ arător 2. Dela 75 numere de case câte una măsură bucate à 2 cor. 3. Dela 75 numere de case câte 80 fil. 4. Venitele stolare. 5. Casa parohială cu supraedificatele și intravilan. 6. Ca întregire a dotației preoțești din visteria statului, — pentru preot fără 8. clase s'a pus în curgere suma de 499 cor., iar pentru cei cu 8 cl. 1299 cor. Contribuția erarială după pământurile parohiale o va solvi preotul alegând. Alegândul preot are se catihizeze la școala cotidiană și de repetiție din parohie, fără privire la caracterul aceleia și fără a aștepta vre-o remunerațiune dela comuna bisericească ori dieceză.

Recurenții sunt avizați a-și trimite recursele adresate comitetului parohial concernent și ajustate conform prescrișelor Regulamentului pentru parohii, subsemnatului protopop în Oradea-mare până în 28 Septemvrie (11 Octomvrie) a. e. iară până la alegere să se prezenteze în sf biserică în vre-o Duminecă ori sârbătoare, spre a-și arată desteritatea în cele rituale și în oratorie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Toma P. vală* m. p. protoprezviter.

—□—

3 3

Cărți de școală.

Se aduce la cunoștința d-lor profesori și învățători, că manualele de școală, scrise de repositul profesor *Dr. Ioan Petran*, cărți aprobate atât de Venerabilul Consistor cât și de înaltul guvern, se capătă și mai departe la d-na vâd. *Aurelia Dr. Petran*, în Arad, strada Lázár-Vilmos nr. 4.

Manualele cari se află de vânzare sunt următoarele:

<i>Gramatica română</i> pentru învățământul secundar Etimologia, prețul	2.—
<i>Gramatica română</i> pentru învățământul secundar Sintaxa prețul	1.50
<i>Gramatica elementară</i> pentru clasa III. prețul	30
<i>Gramatica elementară</i> pentru clasa IV. prețul	60
Profesorii și învățătorii primesc rabat 20%	6—8

Specialist în pălării preoțești.

Cercetați marea prăvălie

alui

Sommer Jozsef

Arad, Strada principală în palatul bisericii romano-catolice,

Fondată la anul 1863,

în care vor afla îndeosebi domnii preoți:

➔ pălării preoțești ➔

de calități deosebite și dela cei mai experți măiestri, cu prețurile cele mai ieftine ce există. Pe lângă aceasta on. public român va găsi în marele magazin pe lângă serviciu propt, având de conducător al prăvăliei pe un român: dl Ioan Tomi, care reîntors dela expoziția din București; și făcând un turneu în capitalele principale din străinătate, am îmbogățit prăvălia mea cu cele mai moderne fabricate, ca on. clienți să fie pe deplin multumiți, următoarele articole:

➔ pălării de tot soiul, cilindre și clac, cămeși de vară, gulere, mangete, mănuși de vară, cravate, ciorapi, bastoane umbrele, etc. din fabricele cele mai renumite franceze și engleze.

4

Sommer Jozsef.

Specialist în pălării preoțești de tot soiul.

„Janus

„institut de asigurare mutuală pe viață în Viena

s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,

este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață”

— pentru Austro-Ungaria. —

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

➔ Premii eftine. Condiții de asigurare favorabile. ➔

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.
Asigurare gratuită pentru caz de războiu. Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment.

Starea de asigurare 111.000.000 cor. | **Averea institutului** 31.000.000 cor.

Sumele de asigurare plătite până acum 56.000.000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric.

Lerchengasse. Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422).

(28)